

Motion till riksdagen 2022/23:2317

av **Christofer Bergenblock m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2022/23:42 Genomförande av tillgänglighetsdirektivet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att namnet på lagen bör ändras till ”Lag om tillgänglighet till produkter och tjänster” och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagen bör reglera att såväl tillverkare som importörer ska se till att bruksanvisningar och säkerhetsföreskrifter tillhandahålls på ett språk som lätt kan förstås av alla konsumenter och andra slutanvändare, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på lagtext som överensstämmer med direktivets artikel 2, 3 (del av), 4, 24.2 och 29 samt bilagorna I och V och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nödkommunikation 112 bör tas med som ett tillämpningsområde i lagen i enlighet med EU:s direktiv och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagen även bör omfatta en faktisk tillgång till digitala tjänster, såsom banktjänster, digital signering och digital identifiering, och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör tillsätta en utredning kring eventuella behov för konsekvensändringar i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen och vid behov återkomma till riksdagen med lagförslag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

I propositionen föreslås en ny lag om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet. Lagen syftar till att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/882 av den 17 april 2019 om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster, det s.k. tillgänglighetsdirektivet.

Efter mer än tio års förarbete beslutade EU den 17 april 2019 om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster. Direktivet, också känt som European Accessibility Act (EAA), skulle ha varit infört i nationell lag senast den 28 juni 2022. Regeringen överlämnade propositionen till riksdagen den 22 december 2022.

Regeringen har, till skillnad från t.ex. Danmarks regering, valt att göra stora förändringar jämfört med formuleringarna i direktivet. Detta innebär tyvärr att det är mycket svårt att bedöma effekter och att lagförslaget i vissa delar saknar de krav som EU beslutat om och marknaden kommer att behöva förhålla sig till. När de konkreta kraven i Sverige till en stor del ska tas fram genom föreskrifter blir även datum för ikraftträdande en utmaning. Även om marknaden först 2025 ska vara klar med ändringar i produkter och tjänster behöver kraven vara kända och ändringar förberedas.

Det är olyckligt att skiftande regeringars senfärdighet har bidragit till en försenad och försvårad implementering. Syftet med direktivet är bl.a. att göra det digitala samhället tillgängligt för alla, att skapa en europeisk standard för tillgänglighet och att hjälpa EU:s medlemsstater att uppfylla de åtaganden om tillgänglighet som följer av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD). Samhället ska vara tillgängligt för alla och en funktionsnedsättning ska inte vara ett hinder för människor i vardagen. Att samhället, varor och tjänster utformas och fungerar oavsett allas våra olika behov och förutsättningar är en förutsättning för demokratisk delaktighet på lika villkor för alla. CRPD slår fast att ”konventionsstaterna erkänner lika rätt för alla personer med funktionsnedsättning att leva i samhället med lika valmöjligheter som andra personer och ska vidta effektiva och ändamålsenliga åtgärder för att underlätta att personer med funktionsnedsättning fullt åtnjuter denna rätt och deras fulla inkludering och deltagande i samhället”.

Tillgänglighetsdirektivet kan och bör bli ett viktigt verktyg för att uppfylla konventionen i Sverige.

Direktivet är dock mycket komplext och det är särskilt viktigt att beakta funktionsrättsrörelsens och Lagrådets synpunkter. Mot bakgrund av detta vill Centerpartiet föreslå att riksdagen riktar ett antal tillkännagivanden till regeringen.

Lagens titel bör ändras i enlighet med direktivet

Regeringens förslag till svensk titel på lagen, lag om *vissa* produkters och tjänsters tillgänglighet, avviker från direktivet. Detta begränsar omfattningen, försvårar förståelsen av innehållet och skulle även kunna försvåra framtida lagstiftning i andra sakfrågor. En titel som motsvarar direktivet är en förutsättning för ett hållbart regelverk eftersom bestämmelser i bilagor om tillgänglighetskrav kan användas i fler sammanhang. Kraven ger förutsättningar för konkurrens, förutsägbarhet och samordning på den inre marknaden och kopplas till nya direktiv och förordningar.

Det vore därför lämpligt att ta bort ordet *vissa* så att titeln överensstämmer med direktivet och har lydelsen lag om tillgänglighet till produkter och tjänster.

Artiklar som saknas från direktivet bör införas i svensk författning

Tillgänglighetskraven i direktivets bilagor I och V och artiklarna 2–4 och 29 saknas i regeringens förslag till svensk författning. Alla ändringar och undantag i svensk författning innebär ökad risk för ett oklart och fragmentiserat regelverk, vilket är precis det som tillgänglighetsdirektivet är avsett att motverka. Det försvårar också för svenska aktörer på en europeisk marknad.

Förslaget saknar bl.a. en motsvarande formulering till direktivets artikel 24.2, detta till skillnad från dansk lagstiftning om genomförande av tillgänglighetsdirektivet, som implementerades redan 2022. Artikel 24.2 är central för att tillgänglighetskraven i bilagor ska kunna visa på överensstämmelse med obligatoriska tillgänglighetskrav i upphandlingsdirektiv (för allt som ska användas av fysiska personer), i förordningen för EU:s strukturfonder samt i kommande unionsakter med hänvisningar. Förutom befintliga direktiv och förordningar finns koppling till flera nya och kommande EU-regleringar som nu förhandlas, bl.a. European Regulation on Rail Passenger Rights och förslaget till förordning om European Digital Identity.

Vidare saknas text som motsvarar de delar av direktivets artikel 7 som reglerar att bruksanvisningar, säkerhetsföreskrifter och märkning ska vara på ett språk som är tydligt och lättbegripligt för konsumenter och andra slutanvändare. Klarspråk är avgörande för reell tillgänglighet och inte minst viktigt för att förhindra felanvändning eller i värsta fall skador vid användning av en produkt eller tjänst.

Även vissa delar av artikel 3, t.ex. nödnummer 112, har uteslutits. Vad gäller 112 har detta gjorts med hänvisning till att det finns ett avtal med SOS Alarm. Även om nuvarande lösning regleras genom ett avtal behöver denna del av direktivet finnas med i svensk författning om lagstiftningen ska vara robust över tid.

Lagen bör säkerställa faktisk tillgång till tillgängliga produkter och tjänster

Riksföreningen JAG pekar i ett remissvar på att utredningens (SOU 2021:44) förslag enbart utgår från att produkter och tjänster ska vara tillgängliga vid användandet men att inga krav ställs på att själva *användningen* tillgängliggörs för personer med funktionsnedsättning. Föreningen skriver:

Det är en sak att tillgänglighet finns i tjänsten eller produkten, men en annan sak att tjänsten är valbar för alla att ta del av. Vi tillhör den grupp som konstant nekas tillgång till olika typer av digitala tjänster, där de mest kännbara är att inte få tillgång till banktjänster, samt digitala elektroniska signaturer och identifieringsmetoder. Det kan handla om krav på att en själv ska kunna använda produkter så som bankdosa, där det inte är tillräckligt att den personliga assistenten sköter det praktiska, att ens gode man inte får tillgång till ens konton med eget bank-ID eller att en själv inte kan få bank-ID då en sköter sina bankärenden med personlig assistans och med hjälp av just god man. Det är en indirekt diskriminering som gör att full tillgänglighet inte kan uppnås och som utredningens förslag inte träffar. Vi menar att en tjänst eller produkt som är tillgänglig i sig, men som alla inte ges tillgång till[,] inte bör anses uppfylla kraven.

Mot bakgrund av detta bör lagen även omfatta möjligheten att få tillgång till och faktisk möjlighet att använda digitala tjänster såsom banktjänster, digital signering och digital identifiering.

Regeringen bör skyndsamt utreda oklarheter i förhållande till grundlagarna

Förhållandet till yttrandefrihetsgrundlagen och tryckfrihetsförordningen kan ge upphov till utmaningar när det kommer till EU-direktiv som rör digitalisering och tillgänglighet. Liknande frågor har varit uppe flera gånger tidigare och lett till överträdelseförfaranden och senare grundlagsändringar, bl.a. för att Sverige skulle anses ha infört direktivet om audiovisuella medietjänster.

Lagrådet skriver i sitt yttrande att det i detta fall behövs utredning av frågor som rör normgivning samt av grundlagsfrågor som påverkar förutsättningar för att genomföra direktivet i Sverige. De oklarheter som lyfts av Lagrådet behöver utredas så snart som möjligt. Regeringen bör därför skyndsamt tillsätta en sådan utredning.

Christofer Bergenblock (C)

Anders W Jonsson (C)

Martina Johansson (C)